

Duša Krnel Umek

SLOVENCI – STAROSELCI V DELIH IZ 19. STOLETJA

Summary

INVESTIGATIO OF THE ANCIENT INHABITANTS SLOVENES IN THE 19 TH CENTURY

Slovenian intellectuals have started collecting and publishing of folk songs in the second decade of the 19th century, and continued with a wide range of ethnographic material. Throughout the interests for the components of the original national cultures there was also the search for their own roots among nations and people, which in antiquity in that territory had other names, but that does not mean that Slovenes are not indigenous. Three local researcher are presented: Matevž Ravnikar Poženčan, Davorin Trstenjak and Peter Hicinger, who based on the traditions, ancient sources and modern works argued that Slovenian people resides on the present territory since ancient times. At that time the work and beliefs of Davorin Trstenjak that Slovenians are indigenous, were respected and appreciated at home and abroad.

Of foreign authors Venelin saw the history of Slovenes more clearly and wrote about the three wars between the Romans and Slovenes. Slovenia at that time covered Veneto, Carnia, Istria, Pannonia, Noricum, Retia, Dalmatia, Illyricum and Vindelicia. Venelin first used the term Slovenia in 1834 and stressed the need to appoint Slovenes - "Slovenci". Already in the middle of the 19th century, there was a controversy between Slovenes and Germans about the origin of Slovenes. Germans, namely, tried to convince the Slovenians that they came only in the 6th century AD. No. The ideologies of slavophilia and panslavism by introducing the concept of Slavs instead of the original names for the individual Slavic nations have done further damage to the exploration of the origin of Slovenes, as the word Slavic is most similar to the name Slovene (in Slovenian: Slovani – Slovenci).

Knowledge of the ancient inhabitants Slovenes started to faint towards the end of the 19th century and in the preparation for the new ideology of the Yugoslaves also the importance of Trstenjak and other writers who wrote about the ancient inhabitants was gradually reduced and replaced with new interpretations of moving nations and the arrival of the Slovenes from beyond the Carpathians in the 6th century AD.

The replacement of the specific name of Slovenes (Sloveni and Slovenci) by the common name Slavs was done in the 19th century in the spirit of panslavism and Slavic reciprocity, and later in the 20th century, served as the basis for Yugoslavism.

Uvod

V pregledu slovenskega narodopisja je France Kotnik navedel, da je preučevanje narodne kulture povezano z duhovnim ozračjem v Evropi, ki se začne s Percyjevim zanimanjem za narodne pesmi leta 1765 in se nadaljuje leta 1791 s Herderjevim za starožitno in prvotno pri slovanskih narodih.¹

Matevž Ravnikar Poženčan

Med zanimanjem za sestavine prvotne narodne kulture je bilo iskanje lastnih korenin med ljudstvi, ki so v antiki imela na tem ozemlju drugačna imena, a zato še ne pomeni, da niso Slovenci staroselci. Med prvimi avtorji je bil Matevž Ravnikar Poženčan s sestavkom *Pervi seljaki na Slovenskim*³ leta 1846, v katerem je navedel, da tuji pisci, ki niso poznali slovenskega jezika, niso mogli napisati prave zgodovine: »*Naš narod se ni, kakor so nekateri tako bledli, več sto let po Kristusovem rojstvu v te kraje vrinil,*« ... ampak, da se je »*ob silno silno starih časih v te dežele naselil...V teh deželah ni pred noben narod stanoval*«⁴ in v nadaljevanju objavil Vodnikovo pesem *Od perviga tukaj stanuje moj rod...*

Po grških in rimskih piscih naj bi naši predniki prišli iz Male Azije po Trojanski vojni, ki se je po navedbah Sigonja končala leta 1181 pred n. št.⁵ Vprašanje datacije dogajanja pred našim štetjem je še nerešeno, prav tako ostaja odprto vprašanje virov, saj je bila največja knjižnica antične dobe v Aleksandriji, ki je štela menda 700.000 svitkov, ob prihodu Cezarjeve rimske vojske leta 47 pred n. št. požgana, kar je ostalo, je zgorelo leta 391 n. št.⁶

Dokaz, da so tudi Trakijo naseljevali Slovenci, so slovenska imena, ki jih je zapisal Livij, ko je opisoval pohod rimske vojske leta 187 pred n. št. saj, »*Greki ali kako drugo ljudstvo bi ne bilo svojim krajem slovenskih imen dajalo*«.⁷ Slovenska imena so našli Rimljani že »*pred Kristusovim rojstvom po naših krajih*« in jih po svoje pisali: »*Slovensko ime Krajna, to je, dežela per kraji, so Rimljani v Karnia spreobrnili. Slovensko ime Goratan, ker je gorata dežela... v Karantania in Nemci v Karnten*«... in »*cesarju Upravda, ki je bil Slovenec po rodu, so bili dali latinsko ime Justinianus*«.⁸

Neobjavljene spise o staroselcih, ki jih je napisal Matevž Ravnikar Poženčan, je uredil in objavil Davorin Trstenjak v letih 1868 in 1869.⁹ V prvem delu je pisal o prvi naselitvi Slovencev v Aziji in o podobnosti slovenščine in sanskerta, v drugem pa o sledih Slovencev v stari Evropi. O imenu Sloveni, Slovani, Slovenci povzema po Safařiku, da je beseda »*Sloveni s svojimi zravnimi oblikami Slovenci, Slovaci stara, domača, prvobitna in prava*«. Navaja vire iz leta 860 »*Slougenzin – to je Slovincina (dežela Slovencev)*«, okoli leta 900 »*slovensko*« in leta 1020 »*slovenin*«.¹⁰ Ravnikar je o imenu Antje napisal, da ni bilo tako razširjen splošni pojem kot Sloveni.¹¹

O izvoru Keltov¹² je Ravnikar pisal, da so jih Grki imenovali Keltje, Rimljani pa Celtae oziroma Galli. Ko so leta 278 pred n. št. napadli Grčijo, so jih imenovali Galatje namesto Keltje. Po nemškem imenovanju Walach se je uveljavilo za tujca Italije ime Vlah pozneje Lah. Starejši rimski pisci so prve vlaške naseljence imenovali Ombre, Umbre, Ambrone.

Ambro je pomenilo po vlaško vojščak, potem pa so bili roparji. Sirbi ali Srbi so bili slovansko pleme ob Volgi, nedaleč od reke Srpe. V Ilirik pa so prišli od reke Visle leta 636 n. št.¹³

Sestavke o staroselcih so pisali v 19. stoletju tedanji izobraženci, saj so se zavedali, kot je Poženčan napisal: »O ko bi pač imeli dogodovščino (zgodovino) po domače pisano, kako rad bi jo bral star in mlad v razveseljenje in poduk! Zgodovina je nar boljši učnica narodov.«¹⁴ Kot pisca slovenske zgodovine pa je urednik Novic videl prav Poženčana.¹⁵

Davorin Trstenjak

Davorin Trstenjak je v letih od 1854 do 1872 po navedbah Rutarja¹⁶ napisal 168 sestavkov. V spisih je utemeljeval, da so Slovenci staroselci, ki so na tem območju živeli vsaj že v 4. stoletju pred n. št.: *Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci*,¹⁷ *Odkod so Kelti (Galli, Vlahi) prišli v Norikum in Panonijo?*¹⁸ *Kako daleč je segala zemlja starih Japudov*,¹⁹ *O panonsko-slovenski boginji imenovani »Vida Solitana«*²⁰, *Odkod so Slovenci prišli v dežele nekdanjega Norika*²¹. Če je v začetku še kdaj podvomil, da »Heneti niso nikdar bili slovansko pleme«,²² je v razpravi *Raziskovanja na polji starodavne zgodovine*, ki jo je objavil leta 1871, strnil svoje ugotovitve o staroselcih Venetih, prednikih Slovencev. Že v podnaslovu je navedel razširjenost Venetov: »O plemenski sorodnosti Venetov v Armeniji, Paflagoniji, v Illyriku, kraj Adrie, kraj baltijskega morja in v Armoriku«, kar je povezal z njihovim imenom: »Ker je dokazano in brez vse dvombe priznано, da so Tacitovi Veneti bili Slaveni, in ker tudi sosedni Finci in Škandinavci od nekdanj Slovence imenujejo Wane, Veneje, Venelaiset, to je zemljo Venov, Venetov, in ker po postavah in lastnostih svojega jezika Slavene tudi Nemci imenujejo Wenedi, Wanadi, Vinuli, Windili, Wenden, Winden, in Kelti: Vineth, Veoned, Gwineth, smemo brez vse spotike povsod iskati slovenskega plemena, kjer ime Venet najdemo.«²³ V sestavku je navajal antične vire, ki so pisali o naselitvi Venetov v Paflagoniji (Mala Azija ob Črnem morju), Armeniji in spodnjem Istru, to je Donavi, ob Jadranu, Atlantiku in Baltiku.

V razpravi o *Slovanskih elementih v venetščini* je pisal, da o slovanskem izvoru Venetov, Noričanov, Karnov in Panonov ne pišejo samo slovanski in slovenski pisci: Lorenz Surowiecki, Pavol Josef Šafařík, Valentin Vodnik, Aleksander Fedorovič Gil'ferding, ampak tudi nemški: August Ludwig von Schlötzer, Konrad Mannert, Johann Georg Hahn in Leopold Contzen.²⁴ Contzen je v poglavju o Venetih, ki so ga ponatisnili v Letopisu Matice Slovenske pisal, da so Veneti živeli ob Jadranski obali od padca Troje in so se ohranili kot poljedelci in trgovci zaradi svoje miroljubnosti in jih je imel zaradi te lastnosti za slovansko pleme.²⁵ August Ludwig von Schlötzer je bil za časa Katarine II v Petersburgu član Akademije in profesor za rusko zgodovino, potem pa je v Göttingenu predaval svetovno zgodovino. Napisal je več zgodovinskih del in prevedel v nemščino Nestorjevo kroniko (1802-1809).²⁶ Konrad Mannert, zgodovinar, je pisal o nemški in bavarski zgodovini,²⁷ Johann Georg Hahn, konzul in raziskovalec Balkana je napisal knjigo *Albanesische Studien*.²⁸

Trstenjak je nadaljeval raziskovanje s primerjavo slovanskih elementov v venetščini. V tretjem delu razprave je na podlagi slovarja velikoruskega jezika primerjal venetske,

to je besede iz beneškega narečja z ruskim in litovskim jezikom.²⁹ Dokazoval je po sorodnosti beneških besed tudi sorodnost »venetskega plemena z litavoslovanskim«³⁰ in iskal praslovanski jezik.³¹

Pisatelje, ki vidijo povsod Kelte, je večkrat imenoval keltomanske.³² Zato so Novice objavile Šafaříkovo pismo v katerem potrjuje pravilnost Trstenjakovih ugotovitev, vendar v duhu panslavizma: »Saj veste, da tudi jez sim v svojih slovenskih starožitnostih (1837) naj starejši nam znane stanovavce med deželami beneškega zatoka in tatranskih gor za Slovence naznanil; al zoper to mnenje so se vzdignili nekteri zgodovinoslovci, seosebno nemški, in poslednjič tudi gosp. Wietersheim v svoji knjigi: »Vorgeschichte deutscher Nazion, Leipzig 1852«. Vendar me ti moške s svojimi dokazi niso prepričali, da bi odstopil od svojega mnenja.«³³ Tudi trditve piscev, ki da imajo Sarmate in Skite za prednike Slovanov je Trstenjak ovrgel.³⁴

V tedanjem času je bilo delo Davorina Trstenjaka in njegovo prepričanje, ki ga je prevzel od Antona Kremplja, »da so Slovenci avtohtoni v sedanji domovini«, upoštevano in cenjeno doma in v tujini. Celo Mommsen, Contzen in Grimm so ga spraševali za mnenje. Theodor Mommsen je avtor rimske zgodovine (Römische Geschichte)³⁵ v treh delih, ki je izhajala od 1854-1856. Ocena iz 80. let 20. stoletja pa je popolnoma nasprotna češ, da je njegovo delo »največkrat psevdoznanstveno, romantično entuzijastično razpravljanje, ... bolj ali manj upoštevanja vrednega znanstvenega diletanta«.³⁶

Na Trstenjakovem spominskem večeru, ki so ga organizirali Pisateljsko podporno društvo, Čitalnica in Sokol leta 1890, so o njegovem delu spregovorili Vošnjak, Majaron in Rutar, ki ga je označil za prvega slovenskega arheologa.³⁷ Josip Vošnjak je bil eden od najvidnejših zdravnikov na Kranjskem, poslanec v dunajskem državnem zboru in predsednik pisateljskega društva.³⁸ Danilo Majaron je bil pravnik, tedaj ljubljanski mestni svetnik, ki se je zavzemal za slovenski jezik in slovensko univerzo, eden od najzaslužnejših mož novejši dobe in uglednih osebnosti.³⁹ Simon Rutar je bil zgodovinar, arheolog in zemljepisec, konservator na Kranjskem in dopisni član Srbske akademije znanosti. Bil je odločen nasprotnik tržaških zgodovinarjev, ki so »pačili tržaško zgodovino iz zgolj sovraštva do vsega, kar je slovensko«.⁴⁰

O Trstenjakovem delu je pregleden članek napisal Andrej Fekonja,⁴¹ ki ga končuje z njegovimi besedami: »Mnogo mojih spisov je našlo priznanje, marsikateri članki so zastareli, ker znanosti napredujejo. – Errando didici... Naj me nadomestujejo mlajše moči in v ljubezni popravljajo, kjer sem se jaz zmotil. Gradiva jim zapuščam obilo. Bog varuj slovenski narod!«⁴²

Matija Murko je v slavnostnem govoru ob odkritju spominske plošče Davorinu Trstenjaku leta 1896 napisal, da je bil Trstenjak »vsemu slovenskemu narodu neumoren buditelj, izvrsten pisatelj in marljiv učenjak«.⁴³ »Preiskoval je starine po slovenskih krajih in veliki nemški strokovnjaki so si ž njim dopisovali o takih rečeh. Vso našo zgodovino je znal temeljito in napisal je o nji marsikateri sestavek, ki ima stalno vrednost. Če tudi mi danes ne mislimo o nekaterih vprašanih tako kakor Trstenjak, posebno ako ne verujemo, da smo Slovani že bili pred Kristusovim rojstvom v naših sedanjih krajih, vendar mora vsakdo priznavati, da je Trstenjak zbiral lepo gradivo in svoje trditve tudi podpiral s tehtnimi razlogi. Sicer pa je njegova glavna zasluga že v tem, da je Slovence sploh vadil in učil, da je treba na

vseh poljih delovati, ako hočemo napredovati, in si zaslužiti ime samostalnega naroda, ki se ne redi samo od paberkov s tuje mize.«⁴⁴

Nikjer pa ni govora, da bi se Trstenjak odrekel prepričanju, da so Slovenci staroselci, kar trdi Bogo Grafenauer⁴⁵ in za njim ponavlja Peter Štih.⁴⁶ Grafenauer za svojo trditev nima dokazov, ko navaja: *»če se ne bi v zadnjih letih pojavile z znanstveno metodo skregane oživiljene Trstenjakove teorije, ki se jim je Davorin Trstenjak sam odrekel pred smrtjo, ko se je seznanil z Miklošičevimi deli iz primerjalnega slovanskega jezikoslovja*«. V opombi navaja » *Sporočilo M. Murka, Veda I, 1911, 269; današnje teorije o avtoktonizmu (Bor in Šavli) v resnem tisku ne zaslužijo navajanja niti v opombah*«. Murko pa piše v citiranem sestavku naslednje: *»D. Trstenjak mi je pravil, ko sva se pogovarjala o njegovih ponesrečenih etimologijah: Vi imate Miklošičeve in druge jezikoslovne knjige, kaj pa smo imeli mi, ko smo začeli*«⁴⁷ in ničesar ne piše o Trstenjakovem zanikanju, kar dokazuje tudi Murkov govor ob odkritju spominske plošče.

Z znanstveno metodo je torej skregano Grafenauerjevo pisanje o Trstenjaku in napačno citiranje Matije Murka. Murko je leta 1896 napisal, da oni ne verujejo, da so Slovani staroselci, ni pa napisal, da so sami dokazali, da Slovenci niso staroselci. Prav tako, kot niso uradni zgodovinarji še dokazali, kako naj bi prišli Slovenci izza Karpatov, oni samo verujejo, da Slovencev tu ni bilo pred 6. stoletjem n. št.

Peter Hicinger

V tem času je se je razvila polemika med Slovenci in Nemci o izvoru Slovencev. Peter Hicinger je pisal, da vsak narod išče svoj izvor, a če ga iščejo Slovenci, jim tuji zgodovinarji in jih prepričujejo, da so prišli šele v 6. stoletju.⁴⁸ Pred Slovenci naj bi bili tu Kelti in Germani. Po navedbah antičnih piscev naj bi Kelti – Celti ali Galijani prišli v 6. oziroma v 4. stoletju pred n. št., Germani pa v 4. in 5. stoletju po n. št. Slovenci pa iz neposrednega notranjega spoznanja vedo, da so tu od nekdaj. Med Donavo in ob Jadranu so bili Umbri, Euganejci, Veneti, Istri, Japodi in Liburni, na drugi strani Apeninskega polotoka pa Etruski.

Rimsko osvajanje severa Apeninskega polotoka je potekalo do leta 220 pred n. št., ko so bili podjarmljeni Galijani in Veneti, verjetno tudi Karni, nato Histri, Japodi, Liburni, Panonci in Noričani do leta 8 pred. n. št. Rimljani so uvedli svoje zakone in pobirali davke ter novačili moške za vojake. Med prvotno prebivalstvo so postavili svoje postojanke in uvajali svoj jezik. *»Vendar narodov samih niso celoma pokončali, ne narodnih lastnin popolnoma zaterli*«. ⁴⁹ Eden od dokazov naj bi bil tudi staroslovenski jezik, ki so ga raziskovali Miklošič, Caf in Trstenjak, ki so ugotavljali podobnost s staroindijskim jezikom in sanskrtom.⁵⁰

Sestavki o Slovencih staroselcih so izhajali v osrednjem časopisu Kmetijskih in rokodelskih novicah, najprej v krajših sestavkih, pozneje pa v podlistkih: Starozgodovinski pomenki (1853-1857), Zgodovinski pomenki (1853-1858), Zgodovinske reči (1853-1859) in Zgodovinsko-jezikoslovne reči (1859), v Letopisu Matice slovenske in v zgodovinskih pregledih: J. Majciger, M. Pleteršnik, B. Raić, Slovanstvo, I, Občni pregled – Jugoslovani:

Slovenci. Hrvati in Srbi. Bolgari (1873), Josef Šuman, Die Völker Oesterreich-Ungarns, Etnographische und culturhistorische Schilberungen, Die Slovenen (1881).

Jurij Venelin

Vse pa kaže, da slovenski pisci tedanjega časa, morda z izjemo Miklošiča, niso vedeli za delo Jurija Venelina Starodavni in današnji Slovenci, ki je izšlo leta 1841.⁵¹ Venelin je videl zgodovino Slovencev bolj jasno, ko je pisal o dogajanju na naših tleh v dobi, ki jo imenuje rimska, to je od leta 32 pred n. št. do 450 po n. št. Z razliko od drugih piscev, ki so pisali o uporih različnih plemen proti Rimljanom, je Venelin pisal o treh vojnah med Sloveni in Rimljani.

V območje tedanje Slovenije je uvrstil Venetsko, Karnijo, Istro, Panonijo, Norik, Retijo, Dalmacijo, Ilirik in Vindelicijo. Prebivalci v teh deželah Veneti - Benečani, Karni - Kranjci, Istri, Panonci, Reti - Rezijci, Vindeliki. Venelin je prvi uporabil leta 1834 pojem Slovenija in poudaril, da se morajo Sloveni imenovati Slovenci.

Po Venelinu so večji del črk Rimljani prevzeli od Slovenov / Slovencev in ne obratno kot učijo še dandanes. Dokazuje, da Latini niso razumeli jezika prebivalcev Etrurije, ki so svoj jezik začeli izgubljati tako, da so postali dvojezični. Zato tudi poznejši italijanski raziskovalci nikakor niso mogli razvozlati etruščanskega jezika. To je uspelo šele slovenskim raziskovalcem, ki so ugotovili večje podobnosti etruščanskega in venetskega jezika s slovenskim.

Raziskave v 20. stoletju so pokazale, da sega etruščanska pisava vsaj 900 let pred n. št.⁵² To je povsem verjetno, saj je segalo območje pridelave poljščin in gojenje udomačenih živali iz rodovitnega polmeseca tudi na Balkan več kot 7000 let pred n. št., ob Jadran pa 6000 let pred n. št., kar je omogočilo stalno naselitev, višjo obliko družbene ureditve in uporabo pisave.⁵³

Sklep

Po zanimanju najprej za ljudske pesmi, ki so jih zbirali številni slovenski izobraženci od začetka 19. stoletja dalje, pa nadaljevali s šegami in navadami, mitologijo in starožitnostmi, se je množilo tudi število sestavkov, v katerih so avtorji utemeljevali izročilo o Slovencih staroselcih. Vedenje so črpali iz domačega izročila, iz del slovanskih, nemških in drugih piscev, iz antičnih del in objav starih dokumentov.

Poveličevanje Rimljanov, ki so podjarmili in raznarodovali druga ljudstva in narode imenuje Venelin latinomanija, kot pojmuje Trstenjak keltomanijo zmotno pripisovanje starih kultur na naših tleh Keltom. Ideologija slovanofilstva in panslavizma z uvajanjem pojma Slovani namesto izvirnih imen za posamezne slovanske narode, pa je naredila še dodatno škodo za raziskovanje izvora Slovencev, saj je beseda Slovani najbolj podobna imenu Sloveni in Slovenci. Vpeljevanja pojma Slovani, ki je splošno ime za slovanske narode, ki so že imeli izoblikovane svoje narodne značilnosti, namesto posebnega imena Sloveni in Slovenci, je prav tako, kot če bi poimenovali Rimljane Romani ali Rimski imperij Romanski.

Zamenjava posebnega imena Sloveni in Slovenci s splošnim imenom Slovani je bila v 19. stoletju v duhu panslavizma in slovanske vzajemnosti, v 20. stoletju pa podlaga za jugoslovanstvo, najprej troedino pleme v prvi Jugoslaviji, potem pa bratstvo in enotnost v drugi Jugoslaviji. Iskanje izvora je bilo v 19. stoletju povezano z nastajanjem novih nacionalnih držav v Evropi Nemčije leta 1860 in Italije leta 1866.

Slovenci s politično idejo o Zedinjeni Sloveniji sredi 19. stoletja niso zaostajali za drugimi narodi v Evropi. Dunajsko akademsko društvo je imelo v programu Zedinjeno Slovenijo in Kranjski poslanci so v odprtem pismu v Novicah leta 1848 pisali: *»da bi se kranjska dežela, slovenski del koroške in štajerske dežele, slovensko Istrijansko in Goriško v en narod zedinili«*.⁵⁴ A ideje o nacionalni državi tedaj niso uresničili. Tudi zaradi tega se je vedenje o Slovencih staroselcih začelo proti koncu 19. stoletja izgubljati in se je v uradni zgodovini tudi v 21. stoletju popolnoma zamolčalo.

Popolnoma pa se je v uradni zgodovini in arheologiji izgubilo vedenje o staroselcih ob spominu na 2000 let Emone. V pisani in govorjeni besedi se uporablja beseda praznovanje za ustanovitev Emone. To je tako, kot bi govorili o praznovanju 100 let od začetka prve svetovne vojne. Saj spomin na začetek vojne ne more biti povod za praznovanje. Začetka vojne ne praznujemo. Pisci in pripovedovalci nikjer ne govorijo o vojnah in ne govorijo o staroselcih. Kot da bi Rimljani prišli v popolnoma prazen prostor in ga iz nič naredili civiliziranega.

Nesprejemljivo in naravnost žaljivo je zato praznovanje dvatisočletnice ustanovitve Emone, ki kaže na popolno nepoznavanje davne slovenske zgodovine in zgodovine severnega Jadrana.

Priloga

Vojne med Rimljani in staroselci

Vojna leta 221 pred n. št.

Po padcu ilirskega kraljestva Argona in Tevte leta 228 pred n. št. so Rimljani začeli napadati tudi Istre. Baucer in Tommasini najboljirneje pišeta o vojnah med Rimljani in Istri in pri tem navajata Cezarja in Livija. Prvič so Rimljani napadli Histre leta 221.

Rimska kolonija Oglej leta 181 pred n. št.

Po zasedbi Ogleja, ki je bil karnijska prestolnica, so Rimljani leta 181 pred n. št. *»privedli kolonijo kakih 300 ljudi v mesto in na osvojeno ozemlje«*, ki je merilo približno 400 oralov. Kolonijo je sestavljalo približno 50 vojakov, 100 konjenikov in 100 navadnih ljudi. Leta 57 pred n. št. je ta del Karnije dobil po 2000 letih novo ime Furlanija po Julijevem trgu – Forum Julii.

Vojna leta 178-177 pred n. št.

Istri so ponovno zbrali vojsko in se uprli. Napad A. Manlija Vulzona leta 178 pred n. št. je bil pri Timavi. Epulonov poveljnik Karmel je rimsko taborišče napadel s 3000 bojevniki in rimsko vojsko pregnal. A ker so Istri ostali v taborišču, so jih Rimljani ponovno napadli

in pobili. Samo v tej vojni so po ocenah Livija Rimljani pobili 12.000 ljudi, nad 5.500 pa odpeljali v suženjstvo. Drugič je Istro napadel leta 176 pred n. št. prokonzul A. Manlij iz Ogleja. Leta 175 pred n. št. sta prokonzula J. Brut in A. Manlij ponovno napadla Istre ropala in pustošila po vaseh. Ubitih je bilo približno 4000 mož.

Leta 169 so Rimljani ponovno »opustošili zemljo Japodov, Istranov in Karnov, ter odvedli v suženjstvo več tisoč ljudi«.

Rimska kolonija Trst leta 127 pred n. št.

Oglej je bil središče sredozemske Karnije, pozneje Furlanije, Trst je bil središče gorske Karnije pozneje Istre in Krasa. Leta 127 pred n. št. je konzul G. S. Tadian »zasedel Trst in tam naselil rimsko kolonijo«. Rimljani so iz postojanke v Ogleju večkrat napadli Trst, ker je bil bogato mesto in so meščani živeli v svobodi in niso pristali na rimske pogoje. Prebivalci so se umaknili v hribe in zgradili novo mesto Lubiana, ali je to bila Emona ali Novigrad ali Ajdovščina je vprašanje, ali pa so zgradili v različnih obdobjih vsa tri.

Vojne med leti 78 in 35 pred n. št.

Vojne med Japodi in Rimljani so bile med 78-77 pred n. št., ponovno okoli leta 48 pred n. št., ko so se povezali z Veneti in Karni in leta 35 pred n. št., ko pade japodska prestolnica Metulum – Metje, ki je bila po Strabonu pod Snežnikom.

Tri vojne med leti 32 pred n. št. in 9 po n. št.

Prva vojna je bila leta 32, druga 12 pred n. št. in tretja med leti 6 in 9 našega štetja. Po pisanju Svetonija je bila zadnja najbolj krvava po punskih vojnah.

Leta 35 pred n. št. so Rimljani zavzeli ozemlje ob Ljubljanci – Nauporto, Emono in Liburnijo, a ni jasno ali je bilo ozemlje vključeno v Ilirik. Potem, ko so Rimljani podjarmili Karne, so jih vključili v X regijo Venetija in Histria in do leta 6 po n. št. so osvojili celotno Istro do reke Raše.

Opombe

- 1 Kotnik, F. Pregled slovenskega narodopisja. Narodopisje Slovencev, 1, Založba Klas, Ljubljana 1944, str. 26.
- 2 Prav tam, str. 30.
- 3 Ravnikar, M. P. Pervi seljaki na Slovenskim. Kmetijske in rokodelske novice 4/1846, št. 25-29.
- 4 Prav tam, št. 25, str. 99.
- 5 Prav tam, št. 26, str. 103.
- 6 Aleksandrija. Enciklopedija leksikografskog zavoda, 1, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb 1966, str. 96.
- 7 Ravnikar, M. P. Pervi seljaki na Slovenskim. Kmetijske in rokodelske novice 4/1846, št. 28, str. 111.
- 8 Prav tam, št. 29, str. 115-116.
- 9 Poženčanovi spisi, uredil Davorin Trstenjak. Sled Slovencev med nekdanjimi narodi. I. Letopis Matice slovenske 1868, str. 5-39; Sled Slovencev po zemljopisu stare Evrope. II. Letopis Matice slovenske 1869, str. 24-57.
- 10 Poženčanovi spisi, uredil Davorin Trstenjak. Sled Slovencev po zemljopisu stare Evrope. II. Letopis Matice slovenske 1869, str. 24-25.
- 11 Prav tam, str. 51.
- 12 Prav tam str. 41-48.

- 13 Prav tam, str. 53.
- 14 Ravnikar, M. P. Pervi seljaki na Slovenskim. Kmetijske in rokodelske novice 4/1846, št. 29, str. 116.
- 15 Vredništvo. Kmetijske in rokodelske novice 4/1846, št. 29, str. 116.
- 16 Trstenjakov spominski večer. Ljubljanski zvon 1890, str. 256.
- 17 Trstenjak, D. Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci? Kmetijske in rokodelske novice, 11/1853, št. 53-55.
- 18 Trstenjak, D. Odkod so Kelti (Galli, Vlahi) prišli v Norikum in Panonijo? Kmetijske in rokodelske novice, 18/1860, št. 24-25, 47-48.
- 19 Trstenjak, D. Kako daleč je segala zemlja starih Japudov. Kmetijske in rokodelske novice, 16/1858, št. 51-52.
- 20 Trstenjak, D. O panonsko - slovenski boginji imenovani »Vida Solitana«. Kmetijske in rokodelske novice, 17/1859, št. 17-18.
- 21 Trstenjak, D. Odkod so Slovenci prišli v dežele nekdanjega Norika, Kmetijske in rokodelske novice 27/1869, št. 41-42, 45.
- 22 Trstenjak, D. Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov, Kmetijske in rokodelske novice 15/1857, št. 60, str. 238.
- 23 Trstenjak, D. Raziskovanja na polji staroslovenske zgodovine, II, O plemenski sorodnosti Venetov v Armeniji, Paflagoniji, v Illyriku, kraj Adrie, kraj baltijskega morja in v Armoriki, Letopis Matice slovenske 1871, str. 159-161.
- 24 Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, II, Letopis Matice slovenske 1875, str. 136-137.
- 25 Professor Contzen o slovanskosti starih Venetov. Capitel VIII. Die Veneter, Letopis Matice slovenske 1875, str. 139-147.
- 26 Schhlözer August Ludwig von 1735-1809, Der Grosse Brockhaus. Zelnter Band, Brockhaus, Wiesbaden 1956, str. 420.
- 27 Mannert, Konrad, <http://www.deutsche-biographie.de/sfz57796.html>.
- 28 Hahn, Johann Georg von, <http://www.deutsche-biographie.de/sfz25419.html>; Hahn, J. G. Albanesische Studien, Verlag von Friedrich Marke, Wien 1854.
- 29 Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, III, Letopis Matice slovenske 1876, str. 5-138.
- 30 Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, III, Letopis Matice slovenske, Ljubljana 1876, str. 6.
- 31 Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, IV, Letopis Matice slovenske, Ljubljana 1877, str. 72.
- 32 Trstenjak, D. Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci. Kmetijske in rokodelske novice, 11/1853, št. 3, str. 218.
- 33 Mnenje Šafařika o zgodovinskih spisih Trstenjakovih, Kmetijske in rokodelske novice 11/1853, št. 55, str. 218.
- 34 Trstenjak, D. Skiti nikdar niso bili Slovani, Kmetijske in rokodelske novice, 15/1857, št. 3-4; Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov, Kmetijske in rokodelske novice 15/1858, št. 58-60.
- 35 Mommsen, Theodor, <http://www.deutsche-biographie.de/sfz65037.html>.
- 36 Trstenjak, Davorin. Slovenski biografski leksikon, IV, 12 zv. Ljubljana 1980, str. 196-198.
- 37 Trstenjakov spominski večer. Ljubljanski zvon 1890, str. 256.
- 38 Vošnjak, Josip. Slovenski biografski leksikon, IV, 14 zv. Ljubljana 1986, str. 584-588.
- 39 Majaron, Danilo. Slovenski biografski leksikon, II, Ljubljana 1933, str. 21-23
- 40 Rutar, Simon. Slovenski biografski leksikon, III, Ljubljana 1960-1971, str. 175-177.
- 41 Fekonja, A. Davorin Trstenjak, slovenski pisatelj, Dom in svet 1893, št. 2, str. 49-53.
- 42 Prav tam, str. 53.
- 43 Slavnostni govor dra M. Murka pri odkritju spominske plošče na rojstni hiši Davorina Trstenjaka v Kraljevcih pri Sv. Juriju na Ščavnici dne 6. Septembra 1896, Slovenski narod 29/1896, št. 213.
- 44 Prav tam, št. 214.
- 45 Grafenauer, B. Slovensko-romanska meja – ločnica in povezava, Zahodno sosodstvo, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Ljubljana 1996, str. 7.
- 46 <http://www.hervardi.com.davorin.trstenjak.bogo.grafenauer.in.peter.stih.php>

- 47 Rodoljubna knjiga brez rodoljubja (Martin Žunkovič, Die Slaven...), Veda I, Gorica 1911, str. 269.
- 48 Hicinger, P. Slovenščina v starem času. Kmetijske in rokodelske novice 13/1855, št. 23, str. 90-91.
- 49 Hicinger. Prav tam, str. 106-107.
- 50 Hicinger. Prav tam, str. 102-103.
- 51 Venelin, J. Starodavni in današnji Slovenci. Amalietti & Amalietti, Ljubljana 2009.
- 52 Pešić, R. Vinčansko pismo. Pešić i sinovi, Beograd 2008, str. 115.
- 53 Diamond, J. Puške, bacili in jeklo. Zakaj je človeški razvoj na različnih celinah napredoval različno hitro. Učila International, Tržič 2008, str. 175, 180.
- 54 Zedinjena Slovenija. Enciklopedija Slovenije. 15. Mladinska knjiga, Ljubljana 2001, str. 147; Zgodovina Slovencev. Cankarjeva založba, Ljubljana 1979, str. 448-450.

Literatura in viri

- Aleksandrija. Enciklopedija leksikografskog zavoda, 1, Jugoslovanski leksikografski zavod, Zagreb 1966, str. 96.
- Diamond, J. Puške, bacili in jeklo. Zakaj je človeški razvoj na različnih celinah napredoval različno hitro. Učila International, Tržič 2008.
- Fekonja, A. Davorin Trstenjak, slovenski pisatelj, Dom in svet 1893, št. 2, str. 49-53.
- Grafenauer, B. Slovensko-romanska meja – ločnica in povezava, Zahodno sosedstvo, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Ljubljana 1996, str. 5-18.
- Hahn, Johann Georg von, <http://www.deutsche-biographie.de/sfz25419.html>.
- Hicinger, P. Slovenščina v starem času. Kmetijske in rokodelske novice 13/1855, št. 23, str. 90-91; št. 24 str. 94-95; št. 25 str. 98-99; št. 26 str. 102-103; št. 27, str. 106-107; št. 28 str. 110; št. 29, str. 114-115; št. 30, str. 118-119; št. 31, str. 122; št. 32, str. 126; št. 33, str. 130.
- Kotnik, F. Pregled slovenskega narodopisja. Narodopisje Slovencev, I, Založba Klas, Ljubljana 1944, str. 7-52.
- Majaron, Danilo. Slovenski biografski leksikon, II, Ljubljana 1933, str. 21-23
- Mannert, Konrad, <http://www.deutsche-biographie.de/sfz57796.html>.
- Mnenje Šafařika o zgodovinskih spisih Trstenjakovih, Kmetijske in rokodelske novice 11/1853, št. 55, str. 218.
- Mommsen, Theodor, <http://www.deutsche-biographie.de/sfz65037.html>.
- Murko M. Rodoljubna knjiga brez rodoljubja (Martin Žunkovič, Die Slaven...), Veda I, Gorica 1911, 266-273.
- Pešić, R. Vinčansko pismo. Pešić i sinovi, Beograd 2008.
- Požančanovi spisi, uredil Davorin Trstenjak. Sled Slovencev med nekdanjimi narodi. Letopis Matice slovenske 1868, str. 5-39.
- Požančanovi spisi, uredil Davorin Trstenjak. Sled Slovencev po zemljopisu stare Evrope. Letopis Matice slovenske, 1869, str. 24-57.
- Professor Contzen o slovanskosti starih Venetov. Capitel VIII. Die Veneter, Letopis Matice slovenske 1875, str. 139-147.
- Ravnikar, M. P. Pervi seljaki na Slovenskim. Kmetijske in rokodelske novice 4/1846, št. 25, str. 99-100, št. 26 str. 103, št. 27 str. 107, št. 28 str. 111, št. 29, str. 115-116.
- Rutar, Simon. Slovenski biografski leksikon, III, Ljubljana 1960-1971, str. 175-177.
- Schhlözer August Ludwig von 17735-1809. Der Grosse Brockhaus. Zelnter Band. Brockhaus. Wiesbaden 1956, str. 420.
- Slavnostni govor dra M. Murka pri odkritju spominske plošče na rojstni hiši Davorina Trstenjaka v Kraljevcih pri Sv. Juriju na Ščavnici dne 6. Septembra 1896, Slovenski narod 29/1896, št. 213, 214, 216.
- Trstenjak, D. Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci? Kmetijske in rokodelske novice, 11/1853, št. 53, str. 210, št. 54, str. 214, št. 55, str. 218.

- Trstenjak, D. Skiti nikdar niso bili Slovani, Kmetijske in rokodelske novice 15/1857, št. 3, str 10, št. 4, str. 14-15,
- Trstenjak, D. Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov, Kmetijske in rokodelske novice 15/1857, št. 58, str. 231, št. 59, str. 235, št. 60, str. 238.
- Trstenjak, D. Kako daleč je segala zemlja starih Japudov . Kmetijske in rokodelske novice, 16/1858, št. 51, str. 403-404, št. 52, str. 410-411.
- Trstenjak, D. O panonsko - slovenski boginji imenovani »Vida Solitana«. Kmetijske in rokodelske novice, 17/1859, št. 17, str. 131-133, št. 18, str. 139-140.
- Trstenjak, D. Odkod so Kelti (Galli, Vlahi) prišli v Norikum in Panonijo? Kmetijske in rokodelske novice, 18/1860, št. 24, str. 162-164, št. 25, str. 179-181, št. 47, str. 376, št. 48, str. 384.
- Trstenjak, D. Odkod so Slovenci prišli v dežele nekdanjega Norika, Kmetijske in rokodelske novice 27/1869, št. 41, str. 328-329, št. 42, str. 338, št. 45, str. 365.
- Trstenjak, D. Raziskovanja na polji staroslovenske zgodovine, II, O plemenski sorodnosti Venetov v Armeniji, Paflagoniji, v Illyriku, kraj Adrie, kraj baltijskega morja in v Armoriki, Letopis Matice slovenske 1871, str. 159-172.
- Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, I, Letopis Matice slovenske 1875, str. 137.
- Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, II, Letopis Matice slovenske 1876, str. 5-153.
- Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, III, Letopis Matice slovenske, Ljubljana 1876, str. 5-91.
- Trstenjak, D. Slovanski elementi v venetščini, IV, Letopis Matice slovenske, Ljubljana 1877, str. 5-91.
- Trstenjak, D. <http://www.hervardi.com.davorin.trstenjak.bogo.grafenauer.in.peter.stih.php>.
- Trstenjakov spominski večer. Ljubljanski zvon 1890, str. 256.
- Venelin, J. Starodavni in današnji Slovenci. Amalietti, Ljubljana 2009.
- Vošnjak, Josip. Slovenski biografski leksikon, IV, 14 zv.Ljubljana 1986, str. 584-588.
- Vredništvo, Kmetijske in rokodelske novice 4/1846, št. 25, str. 116.
- Zedinjena Slovenija. Enciklopedija Slovenije. 15. Mladinska knjiga, Ljubljana 2001, str. 147.
- Zgodovina Slovencev. Cankarjeva založba, Ljubljana 1979, str. 448-450.

Povzetek

Slovenski izobraženci so začeli z zbiranjem in objavami narodnih pesmi v drugem desetletju 19. stoletja, nadaljevali pa z raznovrstnim narodopisnim gradivom. Med zanimanjem za sestavine prvotne narodne kulture je bilo iskanje lastnih korenin med narodi in ljudstvi, ki so v antiki imela na tem ozemlju drugačna imena, a zato še ne pomeni, da niso Slovenci staroselci.

Vedenje o Slovencih staroselcih se je začelo proti koncu 19. stoletja izgubljati in v pripravah na novo ideologijo jugoslovanstva so tudi pomen Trstenjaka in drugih piscev, ki so pisali o slovenskih staroselcih, postopoma zmanjševali in nadomeščali z novimi razlagami o selitvi narodov in prihodu Slovencev izza Karpatov v 6. stoletju po n. št.

Zamenjava posebnega imena Sloveni in Slovenci s splošnim imenom Slovani je bila v 19. stoletju v duhu panslavizma in slovanske vzajemnosti, v 20. stoletju pa podlaga za jugoslovanstvo, najprej troedino pleme v prvi Jugoslaviji, potem pa bratstvo in enotnost v drugi Jugoslaviji.

Predstavljeni so trije domači raziskovalci: Matevž Ravnikar Poženčan, Davorin Trstenjak in Peter Hicinger, ki so na podlagi izročila, antičnih virov in sodobnih del utemeljevali, da prebiva slovenski rod že od davnine na sedanjem ozemlju, ki pa je bilo nekdanj večje.

V tedanjem času je bilo delo Davorina Trstenjaka in njegovo prepričanje, da so Slovenci staroselci, upoštevano in cenjeno doma in v tujini.

Od tujih avtorjev je videl zgodovino Slovencev Venelin bolj jasno in pisal o treh vojnah med Sloveni in Rimljani. V območje tedanje Slovenije je uvrstil Venetsko, Karnijo, Istro, Panonijo, Norik, Retijo, Dalmacijo, Ilirik in Vindelicijo. Venelin je prvi uporabil leta 1834 pojem Slovenija in poudaril, da se morajo Sloveni imenovati Slovenci.

Že v sredini 19. stoletja je med Slovenci in Nemci tekla polemika o izvoru Slovencev, saj so jih Nemci prepričevali, da so prišli šele v 6. stoletju n. št. Ideologija slovanofilstva in panslavizma z uvajanjem pojma Slovani namesto izvirnih imen za posamezne slovanske narode pa je naredila še dodatno škodo za raziskovanje izvora Slovencev, saj je beseda Slovani najbolj podobna imenu Sloveni in Slovenci.

Dopolnjen referat, ki je bil predstavljen na posvetovanju Pomen interdisciplinarnega raziskovanja zgodnje poselitve Evrope v Bovcu 28. julija 2011.